

STANOWISKO
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 5 marca 2015 r.

**w sprawie rozwiązań przyjętych w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy –
Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw**

Krajowa Rada Sądownictwa, w związku z wnioskiem Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 lutego 2015 r., odnosząc się do zagadnień w nim podniesionych, przedstawia poniższe stanowisko:

Zmieniony dział IVa ustawy dotyczy zakresu praw i wolności obywatelskich unormowanych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, obejmujących ochronę danych osobowych zawartych w aktach spraw sądowych.

Zgodnie z art. 51 ust 1 i 2 Konstytucji nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby, zaś władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym. Norma ta stanowi dla prawodawcy dyrektywę najwyższej rangi i wymaga aby przepisy ustawy odnoszące się do zagadnień gromadzenia i przetwarzania danych osobowych zawierały uregulowania na tyle precyzyjne i wyczerpujące, by jasno z nich wynikało, że w danej dziedzinie konkretne dane osobowe są niezbędne do osiągnięcia zamierzonego celu.

Z tego punktu widzenia art. 175a § 2 i § 3 nasuwa istotne wątpliwości konstytucyjne. Przewidziany w nim warunek ograniczający Ministra Sprawiedliwości przy gromadzeniu i przetwarzaniu danych osobowych tylko do przypadków „gdy jest to niezbędne ze względu na zakres lub charakter prowadzonego postępowania lub przeprowadzanych czynności” nie odpowiada przedstawionym standardom wynikającym z ustawy zasadniczej. Sformułowanie tego przepisu jest zbyt ogólne i nie wskazuje w istocie kryteriów, przy pomocy których można by określić granice uprawnień Ministra w omawianym zakresie.

Na istotę i wagę tego problemu zwrócił uwagę Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 maja 2014 r. sygn. akt U 9/13 wskazując, że akta sądowe zawierają dane osobowe jednostek, nierzadko o charakterze intymnym, dotyczą szczegółów

z życia rodzinnego i prywatnego. Informacje te objęte są konstytucyjną ochroną wynikającą między innymi z art. 47 i art. 51 Konstytucji. Rada zauważa że strony postępowań sądowych udostępniają dane osobowe władzy sądowniczej, a nie organom władzy wykonawczej. Zasady gromadzenia i tryb udostępniania tego rodzaju danych, w tym możliwość przekazywania ich między organami państwa, mogą być unormowane jedynie w ustawie, o czym stanowi art. 51 ust. 5 Konstytucji. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, każda operacja na danych osobowych jednostek, w tym przekazywanie ich między organami państwa, musi być uznawana za odrębną ingerencję w autonomię informacyjną jednostki, a tym samym wymaga unormowania w ustawie. Projektowane przepisy ustawowe muszą w świetle powołanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego określać w jakim celu i w jakim zakresie, a także w jakich konkretnie przypadkach, Minister Sprawiedliwości mógłby korzystać z omawianych uprawnień. W ocenie Krajowej Rady Sądownictwa uchwalone przepisy nie spełniają tych wymogów i wymagają koniecznych prac legislacyjnych. Krajowa Rada Sądownictwa podkreśla także, że przeciwko przyjętym rozwiązaniom przemawia argumentacja zawarta w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 kwietnia 2014 r. w sprawach Digital Rights Ireland Ltd C-293/12 i Kärntner Landesregierung C-594/12.

Z przedstawioną problematyką dostępu do danych osobowych (w tym także tzw. danych sensorywnych) wiąże się uprawnienie do żądania przez Ministra Sprawiedliwości przesłania akt spraw sądowych – na podstawie art. 114 § 1a i art. 37g § 2. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 maja 2014 r. sygn. akt U 9/13 stwierdził, że problematyka ta wiąże się bezpośrednio ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości, ustrojową pozycją sądów oraz korzystaniem przez jednostki z konstytucyjnych wolności i praw, oraz że dostęp do akt sprawy sądowej, w szczególności znajdującej się w toku, oddziałuje (zwracał na to uwagę również Prokurator Generalny) na sprawowanie wymiaru sprawiedliwości i wykonywanie innych zadań z zakresu ochrony prawnej przez sąd. Korzystanie przez Ministra Sprawiedliwości z omawianych uprawnień może wywoływać efekt mrozący dla sędziego, a co za tym idzie – wywierać choćby pośrednią presję na sposób rozstrzygnięcia rozpoznawanej przez niego sprawy. Może być w opinii publicznej odbierane jako instrument osłabiający niezależność i bezstronność sądu jako organu powołanego do sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Może także podważać konstytucyjnie gwarantowane odseparowanie sądownictwa od innych władz, a zwłaszcza od organów egzekutywy, a sama świadomość możliwości przekazania organowi władzy wykonawczej akt sprawy sądowej, zwłaszcza jeśli dotyczy ona sporu między jednostką a państwem, może – w ocenie Trybunału Konstytucyjnego – „podawać w wątpliwość rozstrzygnięcie tej sprawy przez niezależny, niezawisły i bezstronny sąd, czego wymaga art. 45 ust. 1 Konstytucji. Ponadto przekazanie Ministrowi Sprawiedliwości akt sądowych w trakcie toczącego się postępowania nie może rzutować na realizację konstytucyjnego prawa jednostki do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki”.

Krajowa Rada Sądownictwa zauważa, że Trybunał Konstytucyjny wyraził pogląd, iż inaczej należy postrzegać zakres swobody regulacyjnej ustawodawcy co do kreowania kompetencji do żądania akt sprawy zakończonej prawomocnym wyrokiem, a inaczej gdy trwa postępowanie przed sądem. Zdaniem Krajowej Rady Sądownictwa brzmienie uchwalonych przepisów, istotnych dla wymiaru sprawiedliwości, budzi pod tymi względami uzasadnione wątpliwości, gdyż nie przewiduje żadnych ograniczeń w wykonywaniu tego uprawnienia.

Rada podkreśla zatem, że powyższe kwestie powinny zostać uregulowane w ustawie, przy jednoczesnym szczegółowym uzasadnieniu i skonstruowaniu mechanizmów odpowiadających standardom przyjętym w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z utrwalonym w tym zakresie orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego.

Rada jednocześnie wskazuje, że przyjęta ustawa zawiera inne rozwiązania budzące wątpliwości konstytucyjne, na które Rada wskazywała w swoich poprzednich stanowiskach i które także zostały podniesione w toku prac legislacyjnych.

W związku z powyższym Krajowa Rada Sądownictwa zwraca się do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o rozważenie skierowania ustawy do Trybunału Konstytucyjnego przed jej podpisaniem.